

yaz 2002

TÜRKİYE'DE YABANCI DİL ÖĞRENİMİNDE MOTİVASYON KAYNAKLARI VE SORUNLARI^(*)

Yrd. Doç. Dr. M.Bahaddin ACAT
Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

İng. Okut. Seyfettin DEMİRAL
Eskişehir Önder Dil Eğitim Merkezi

Küreselleşen dünyada ulusların kendi dillerinin dışında, yüzyılın dili haline gelen İngilizce'yi öğrenmeleri ve kullanmaları, her açıdan zorunluluk olmuştur. Türkiye'yi de etkileyen bu zorunluluğun üstesinden gelmede birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve üzerine en az vurgu yapılanı belki de "motivasyon eksikliği" dir. Bu araştırmanın amacı, yabancı dil öğrenenlerin yaşadıkları motivasyon problemleri, bireyleri yabancı dil öğrenmeye motive eden etmenlerin ne olduğu, bunların bireylerin cinsiyet ve eğitim durumlarına göre nasıl farklılaştığının belirlenmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni olarak kabul edilen Eskişehir ilinde eğitim öğretim hizmeti veren yabancı dil eğitim merkezlerine devam eden öğrencileri temsil edecek bir örneklem gurubuna araştırmacılar tarafından hazırlanan anket uygulanarak öğrenci algıları yoklanmıştır. Elde edilen veriler, öğrencilerin cinsiyet, eğitim durumu ve meslek değişkenleri açısından t-testi ve varyans analizi teknikleriyle karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

---

^(*)Makalenin ilk hali Marmara üniversitesi tarafından Mayıs 2002'de düzenlenen uluslar arası katılımlı "2000'li Yıllarda İ. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumunda" sunulmuştur.

summer 2002

SOURCES OF MOTIVATION IN LEARNING FOREIGN LANGUAGE IN TURKEY

M. Bahaddin ACAT, Asst. Prof.
Osmangazi University, School of Education

Seyfettin DEMİRAL, Instructor
Eskişehir Önder Language Training Center

Learning and using English, the most widely used foreign language, in today's world has become a necessity. In Turkey some problems exist about it. The most important of them all is lack of motivation, which is not dwelled upon much. Our government schools don't seem to be able to deal with language teaching properly. As a result many people go to private courses to learn English. The aim of this study is to determine the problems of those who are learning English, the factors that motivate them to learn English, and how these factors differentiate according to age, sex and occupation. Survey method was used for the study. The sample group of the study is private language courses in Eskişehir and the students attending them. The receptions of the students were determined with a tool developed by the researchers. The data obtained was tested and compared with t test and variance analysis according to, sex, educational status and occupation.

Key Words: Foreign Language, Language Learning motivation

Motivasyon, bir hedefe dönük olarak davranışı harekete geçiren, sürdüren ve yönlendiren bir güç olarak tanımlanmaktadır (Dilts, 1998; Lumsden, 1994). Bir başka tanım ise motivasyonu niyet ve hedefe ulaşma eylemlerini yaratan ve bunların sürdürülmesini sağlayan enerji olarak görmektedir (Ngeow, 1998'den aktaran Ames ve Ames, 1989). Kavrama metaforik açıdan yaklaşıldığında nesnelere harekete geçiren güce benzer bir gücün de insanları harekete geçirdiği ve bunun da genel olarak motivasyon olarak adlandırıldığı görülmektedir. Motivasyon, öğrenme ile doğrudan bağlantılı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü öğrenme bilinçli ve kasıtlı bir çabayı gerektiren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Stipek, 1988; Niederhauser, 1997).

Sınıf ortamında başka bir dili öğrenmede başarılı olma konusunda, motivasyonun dil yeteneği ile birlikte merkezi bir konumda olduğu düşünülmektedir. Dil öğrenmede motivasyonun rolüne ilişkin çalışmalar, yaklaşık olarak 60 yıl önce Lambert ve Gardner'ın çalışmalarıyla başlamıştır. Zira o zamana kadar başka bir dili öğrenmede zeka ve sözel yeteneğin önemli olduğu düşünülmekteydi (Gardner, 2001).

Öğrenme olayının, "öğrencinin bir şeyi gerçekten öğrenmeyi istemesi durumunda gerçekleştiği" gerçeği düşünüldüğünde, öğrenciyi öğrenmesi için harekete geçirecek olan eylemlerin öğretmen tarafından bilinmesi ve bunların sınıf ortamında bilinçli bir biçimde kullanılması gerekmektedir. Bu durum, her türlü öğrenme ortamında ve öğrenilecek her konuda olduğu gibi yabancı dil öğreniminde de büyük bir öneme sahiptir (Williams ve Burden 1997). Bunu açıklarken, bir yabancı dili öğrenmeye çalışmanın aslında başka bir insan olmaya çalışmak olduğu fikri oldukça anlamlı bir içerik kazanmaktadır (Crookall ve Oxford, 1988). Çünkü yabancı dil öğreniminde aslında birey başka bir kültüre ve topluma ait olan yetenek, beceri ve özellikleri kazanmaya çalışmaktadır.

Tüm dünya ülkelerinde yabancı dil bilme ve öğrenmenin önemi toplumsal ve kültürel değişimler ve uygulamaya dayalı ilerlemeler karşısında giderek daha büyük önem kazanmakta, ülkeler arasında kültür alışverişi ve çeşitli alanlarda işbirliği olanaklarının artmasıyla yabancı dil öğrenme etkinlikleri daha da zorunlu bir gereksinim durumuna gelmektedir (Sözer, 1984). Türk toplumu yabancı dil öğrenme isteğini her zaman duymuş ve eğitim programları içinde ona gereken önemin verilmesini ilgi ve istekle karşılamıştır (Yaşar 1993). Bugün Türkiye'de uygulanmakta olan yabancı dil öğretim yöntemleri, bunlara ilişkin izlenceler ve kullanılan gereçler batı ülkelerinde geliştirilmiş olup bütün bunlarda Türk öğrencilerin dünya görüşleri, yaşam

biçimleri ve öğrenim gereksinimleri doğal olarak göz önüne alınmamıştır (Başkan 1978). Dil öğretimi süreci öğretmenin körü körüne bağlı kalacağı herhangi bir yöntem, uygun kesin kural ve işlemlere dayalı durağan bir süreç değildir. Aksine dinamik, yaratıcı ve öğrenci gruplarının özelliklerine göre şekillenen bir süreçtir. Başka bir deyişle, bu sürecin temel ilkelerinden biri de dil öğretiminin belirli konum ve ihtiyaçlara göre yapılmasıdır (Ülsever, 1998; Acat, 2000).

Son yıllarda öğrencilerin bir yabancı dil öğrenmeye motive olmalarının altında yatan diğer unsurların neler olduğu konusunda çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Gardner ve Lambert tarafından yapılan çalışmanın ardından çok sayıda araştırma öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye motive olmalarına etki eden faktörlerin neler olduğunu araştırmıştır (Chambers 1994; Clark ve Trafford 199; Clement ve diğerleri 1994). Tüm bu çalışmalar genel olarak öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye motive olmalarında üç kaynağın olduğunu tespit etmişlerdir:

1. İçsel nedenler : Kişinin yabancı dil öğrenmeyle ilgilenmeleri, bundan keyif almaları ve öğrendikleri yabancı dili kullanmaları.
2. Araçsal (Instrumental) nedenler: Yabancı dili iyi bir düzeyde öğrenmenin sağlayacağı çıkar ve yararlar, örneğin, kariyer ilerlemesi ve yüksek öğrenime devam etme.
3. Bütünleştirici nedenler: Bir yabancı dilde ustalaşmayla başka bir bölge veya ülkenin kültürüne dahil olabilme ve başka insanlarla ilişki kurabilmeye dönük amaçlar.

Bazı araştırmacılar ise bu sınıflandırmanın daha da alt gruplandırılmalarının olabileceğini ve bunun da dil, öğrenci ve dilin öğrenildiği toplumsal ve kültürel ortama bağlı olduğunu düşünmektedirler (Dörnyei, 1994; Kyriacou, ve Benmansour, 1997). Örneğin daha sonra yapılan çalışmalarda Crookes ve Schmidt (1991) ve Gardner ve Tremblay (1994) dört tane motivasyona dayalı öğrenme yöneliminin olduğunu ortaya koymuştur (Ngeow, 2001).

- a. O dili öğrenmiş olmak
- b. Öğrenme hedefine ulaşmak
- c. Öğrenme durumuna karşı pozitif tutum
- d. Çabaya dayalı davranış

Yabancı dil öğreniminde motivasyon ile ilgili olarak bugüne kadar yapılmış olan çalışmalar, temelde çıkış noktalarını Robert Gardner, Richard Clément ve diğerlerinin çalışmalarından almaktadır. Bu araştırmacılar, sosyopsikolojik bir yaklaşımı benimsemişler ve yabancı dil öğreniminde motivasyon konusunu genelde sosyal içeriklerle açıklamaya çalışmışlardır. Oysa bu yüzyılın başlarında bu kavramsal temellerin daha da genişletilmesine ihtiyaç duyulmuştur ve uygulamalı dil bilim alanında bu bağlamda yeni kavramlar geliştirilmiştir (Li, 2000). Gardner ve Lambert (1972) araçsal ve bütünleştirici motivasyon kavramlarını ilk defa ortaya koyan kişiler oldular. Dil öğrenimi açısından ele alındığında araçsal motivasyon kavramı, öğrencinin dili bir takım kullanılabilirlik amaçlarıyla (mesela, iş bulma da başarısız olma korkusu, daha fazla ücret alabilme şansını elde etme) öğrenmesi anlamına gelirken bütünleştirici motivasyon, öğrencinin yabancı dili sadece hedef dilin konuşulduğu ve kullanıldığı toplumla başarılı bir şekilde bütünleşebilmek amacıyla öğrenmesi anlaşılmaktadır.

Öğrenci motivasyonu, başarılı öğrenmenin gerçekleşmesi için en önemli ön şartlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Bu konuda bu güne kadar yapılmış olan çalışmaların büyük bir kısmı öğrencinin hedef dilin kullanıldığı toplum ve kültüre karşı olan tutumlarının bu konudaki rolü üzerine odaklanmışlardır. Bütünleştirici ve kullanıma yönelik fırsatların olmadığı koşullarda İngilizce öğrenen öğrenciler için, İngilizce dersinde öğrencinin nasıl motive edileceğinin anlaşılması ve bunun devamlı olarak sürdürülebilmesi, sürece dahil olan herkes için daha etkili ve daha çok zevk alınan bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlayabilir.

Yabancı dil bilme gereksinimi toplumlararası ilişkilerin yoğunluk kazanması ve kitle iletişim araçlarının gelişmesine paralel olarak artış göstermekte ve dün olduğu gibi bugün de güncelliğini korumaktadır (Yaşar 1993). Konunun Türkiye açısından incelenmesi de büyük bir önem taşımaktadır. İngilizce öğrenmenin tüm dünyada artan bir değer halini almasına paralel olarak Türkiye’de de İngilizce öğrenimine olan toplumsal ilgi her geçen gün artmaktadır. Ancak yakın zamanlara kadar dil öğrenimi konusunda Türkiye’de yaşanan sorunlar çoğunlukla ekonomik gerekçelerle açıklanmaya çalışılırdı. Dil öğrenmeye istekli olan bireylerin, yaşadıkları maddi imkansızlıklar nedeniyle bu süreci geciktirdikleri, hatta bu süreçten bütünüyle vazgeçtikleri dil bilimcilerin ve eğitimcilerin üzerinde fikir birliğine vardıkları bir konuydu. Oysa çok az araştırmada konunun psikolojik ve sosyolojik yönleri ele alınmış ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Küreselleşen dünyada ulusların kendi dillerinin dışında, yüzyılın dili haline gelen İngilizce'yi öğrenmeleri ve kullanmaları her açıdan zorunluluk olmuştur. Türkiye'yi de etkileyen bu zorunluluğun üstesinden gelmede birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve üzerine en az vurgu yapılanı belki de "motivasyon eksikliği" dir. Motivasyon eksikliği ile eğitim bilimleri alanında kastedilen şey, bireylerin dil öğrenmenin gerekliliğine ikna edilememeleri, bu zorunluluğu hissetmemeleri, toplumun dil öğrenmeyi kolaylaştırıcı yaklaşımlarda bulunmaması ya da bireylerin özendirilmemesi vb. unsurlardır. Bu bağlamda eğer bir dili öğrenen öğrenci bunun kendi yaşantısında ne tür değişikliklere sebep olacağını farkında olmazsa bu öğrencinin sınıfta bulunuşu tıpkı bir yetişkinin hiç ilgisini çekmeyen can sıkıcı bir toplantıda saatlerce bulunmasına benzer bir durumu ortaya çıkarır. Böyle bir durumda motivasyonun temel prensiplerinden birisi olarak kabul edilen öğrenmenin gerçekleştiği ortamın, öğrencinin dikkatini çekecek ve onu dil öğrenmeye motive edecek bir şekilde kullanılabilmesi ve öğrenilmesi gereken şeylere öğrencinin daha fazla odaklanabilmesini sağlayacak bir şekilde kullanılması gereklidir. Bu konuda öğretmenlere düşen büyük sorumlulukların olduğu açıktır.

Ülkemizde dil öğretimi devlet okullarında istenilen şekilde seviyede değildir. Özen (1978) üniversite yetkili kurullarının yabancı dil konusunu değerlendirmeleri, yakınmaları üniversite sonrası yabancı dil yetersizliğini ortadan kaldıracaktır öngörüsünde bulunmuş, ancak aradan geçen 24 yıla rağmen yabancı dil yetersizliği çözüm bekleyen sorunlar arasında yer almaya devam etmektedir.

Devlet okullarına devam eden öğrenciler yaşamlarının ilerleyen noktalarında karşılaştıkları yabancı dil sınavlarında başarılı olmak ya da yabancı dil bilmeyi gerektiren bir işe girmek istedikleri ve hatta yurt dışında çeşitli amaçlarla bir süre bulunmak istedikleri zamanlarda yaşadıkları dil sorununun daha da fazla farkına varmaktadırlar. Bu durumda dil öğrenimi için büyük bir kitlenin yabancı dil kurslarına gittikleri açıkça görülmektedir. Durum böyle olunca yabancı dil öğretimi görevinin önemli bir kısmını özel dersaneler ve kurslar üstlenmektedir. Bu konuda da bazı problemler yaşanmaktadır. Yapılan ön gözlemlerde dil öğrenmek için kurslara devam eden öğrencilerin derslerde yeterince motive olamadıkları ve yaşadıkları dil öğrenimi ortamından gerektiği şekilde yararlanamadıkları, bu konuda bazı sorunlarının olduğu görülmüştür. Bu araştırmada yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynaklarının ve karşılaşılan motivasyon kaynaklı sorunların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi, "yabancı dil öğrenen bireylerin görüşlerine göre yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve karşılaşılan motivasyon kaynaklı sorunlar nelerdir ve bunlar öğrencilerin kişisel özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu problemden hareketle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Yabancı dil öğrenen bireylerin görüşlerine göre yabancı dil öğreniminde öne çıkan motivasyon kaynakları ve sorunları nelerdir?
2. Yabancı dil öğrenen bireylerin görüşlerine göre yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve motivasyon kaynaklı sorunlar cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Yabancı dil öğrenen bireylerin görüşlerine göre yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve motivasyon kaynaklı sorunlar, bireylerin eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma 2001-2002 eğitim-öğretim yılında Eskişehir ilinde faaliyet gösteren yabancı dil eğitim merkezlerinde var olan dil gruplarından tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen öğrencilerden sağlanan verilerle sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırma da betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada, katılımcıların yabancı dil öğrenimlerinde etkili olan motivasyon kaynakları ve yaşadıkları motivasyon sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu konuda var olan durumun ortaya konulması amaçlanmıştır.

Evren-Örneklem

Betimsel nitelik taşıyan bu çalışmanın evrenini 2001-2002 öğretim yılında Eskişehir ilinde bulunan özel yabancı dil eğitim merkezlerine devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Buralara devam eden öğrencilerin %10'u kadar olan 236 öğrenci tesadüfi örneklem yolu ile seçilmiş ve seçilen bu kitle araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Araştırma için gerekli verilerin toplanması amacıyla kaynak taraması yoluyla elde edilen bilgilerden bir anket formu hazırlanmıştır. Anketin hazırlanmasında, McMunn ve Butler tarafından geliştirilen "ASCD Assessment and Motivation (1999)" isimli çalışmadan da yararlanılmıştır. Hazırlanan anket, öncelikle 43 kişilik tesadüfi yöntemle seçilen bir gruba uygulanarak aracın güvenilirliği test edilmiştir. Geçerlilik çalışması için uzman görüşlerine başvurulmuş, Okul İklimi, Okul Yönetimi ve Dil Öğrenmede Motivasyon Faktörü konusunda çalışmalar yapmış olan araştırmacı ve bilim adamları geliştirilen ölçeğin yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve motivasyona dayalı sorunları ölçebilecek nitelikte olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Gelen eleştiriler ve dile getirilen görüşler dikkate alınarak ankete son şekli verilmiştir.

Üç bölümden oluşan ankette toplam 48 soru yer almıştır. Anketin birinci bölümünde öğrencilerin kişisel özellikleri ve anketi cevaplayanların sosyal durumlarına ilişkin bir profilin elde edilmesi amacıyla 4 soru sorulmuştur. Bu sorularla anketi cevaplayanların cinsiyeti, eğitim durumları, meslekleri ve gelir düzeylerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Anketin ikinci bölümünde öğrencileri yabancı dil öğrenmeye iten motivasyon kaynakları ve yaşadıkları motivasyona dayalı sorunlara ilişkin görüşlerini almak amacıyla 34 maddeye, anketin üçüncü bölümünde ise katılımcılardan yabancı dil öğrenimlerini sürdürdükleri sınıfın özellikleri belirtmeleri istenen 14 maddeye yer verilmiştir. Araçta her bir sorunun karşısına "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" biçiminde beşli Likert tipi bir ölçek verilmiştir.

Veri Toplama Aracının Uygulanması

Hazırlanan anket formu, Eskişehir ilinde yabancı dil öğretimi yapan özel yabancı dil eğitim merkezlerinden alınan öğrenci sayısı kadar çoğaltılmış, araştırmacılar tarafından uygulanmış ve toplanmıştır. Anket uygulama etkinliğine 5 Nisan 2002 tarihinde başlanılmış ve 2 Mayıs 2002 tarihinde uygulama sona ermiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma için kullanılan veri toplama aracı ile elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS 10.1 paket programı kullanılmıştır. Cevap kağıtlarının her birisi daha sonra numaralandırılmıştır. Ayrıca seçeneklerin puanlanmasında en olumsuzdan en olumluya doğru 1,2,3,4,5, değerleri atanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmaları ayrıca cinsiyete, eğitim ve iş durumlarına dayalı farklılıkların tespit edilmesi için de t değerleri varyans analizi sonuçları belirlenerek yorumlar yapılmıştır. Ulaşılan bulgular çerçevesinde birtakım öneriler getirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, katılımcıları yabancı dil öğrenmeye motive eden faktörler ve yaşadıkları motivasyona dayalı sorunlara ilişkin görüşleri analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Yabancı Dil Öğrenimindeki Motivasyon kaynakları ve Sorunlarına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların "Yabancı Dil Öğrenme Motivasyonu" anketinde yer alan yabancı dil öğrenimindeki motivasyon kaynakları ve sorunlarına ilişkin 48 sorudan her birisine verdikleri cevapların frekans, yüzde, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi motivasyon kaynaklarının belirlenmesi için sorulan 19 önermeden en yüksek ortalamayı (4,57) "yabancı dil öğrenmek gelecekte çok kolay iş bulmamı sağlayacak" ifadesi almıştır. Bu durum yabancı dil öğrenmede Türkiye'de en önemli motivasyon kaynağı yabancı dil öğrenmenin gelecekte bireylere iş bulmada destek sağlamasıdır. Türkiye'de büyük istihdam sorunlarının yaşanıyor olması, böyle bir motivasyon kaynağının ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Aynı zamanda iş bulma ve işte yükselme ile ilgili olan 12. maddenin en yüksek ikinci ortalamayı alması (4,44) iş bulma kaygısının temel motivasyon kaynağı olduğu yorumunu desteklemektedir. İş bulma ve işte yükselme ile ilgili yabancı dil öğrenme motivasyonu kaynakları araçsal nedenler arasında sayılmaktadır (Gardner ve Lambert 1972) Çeşitli araştırmaların da bunların etkili faktörler olduğunu ortaya koyması bu sonucu destekler niteliktedir (Chambers 1994; Clark ve Trafford 1995; Clement ve diğerleri 1994).

Tablo 1.Yabancı Dil Öğrenen Öğrencilerin Motivasyon Kaynakları Konusundaki Görüşleri

Motivasyon Kaynaklarına İlişkin Maddeler	N	1		2		3		4		5		$\bar{X}$	S
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Yabancı dili ilgi duyduğum için öğreniyorum.	236	4	1,7	14	5,9	17	7,2	98	42	103	44	4,19	0,92
Yabancı dil öğrenmeyi içtenlikle isteyerek yapıyorum.	236	4	1,7	11	4,7	20	8,5	94	39,8	107	45,3	4,22	0,91
Kendimi yabancı bir dili öğrenecek yeterlilikte hissediyorum.	236	3	1,3	5	2,1	24	10,2	94	39,8	110	46,6	4,28	0,83
Yabancı dil öğrenmek toplumda kabul görmemi sağlayacak.	236	14	5,9	35	14,8	27	11,4	101	42,8	59	25	3,66	1,17
Yabancı dil öğrenmek daha çok insanla iletişim kurmamı sağlayacak.	236	1	0,4	9	3,8	5	2,1	95	40,3	126	53,4	4,42	0,75
Yabancı dil öğrenerek ilgi alanlarıma ilişkin yazılı kaynaklara çok daha kolay ulaşacağım.	236	2	0,8	10	4,2	16	6,8	88	37,3	120	50,8	4,33	0,84
Yabancı dil öğrenmek gelecekte çok daha kolay iş bulmamı sağlayacak.	236	3	1,3	5	2,1	10	4,2	54	22,9	164	69,5	4,57	0,78
Daha iyi bir ücret alabilmek için yabancı dil öğreniyorum.	236	23	9,7	55	23,3	31	13,1	83	35,2	44	18,6	3,29	1,28
Eğitim yaşantımı daha rahat sürdürebilmek için yabancı dil öğreniyorum.	236	6	2,5	18	7,6	20	8,5	96	40,7	96	40,7	4,09	1,01
Yabancı dil öğrenmek kariyerim açısından yükselmemi sağlayacak.	236	2	0,8	9	3,8	10	4,2	76	32,2	139	58,9	4,44	0,81
Yabancı dil öğrenirsem kendimi bulmuş olacağım.	236	34	14,4	45	19,1	51	21,6	67	28,4	39	16,5	3,13	1,30
Patronum/Müdürüm yabancı dil öğrenmemi çok arzuluyor.	236	85	36	44	18,6	53	22,5	36	15,3	18	7,6	2,39	1,31
Yabancı dil öğrenirken kazandığım beceriler arkadaşlarım arasında bana prestij kazandırıyor.	236	25	10,6	35	14,8	45	19,1	90	38,1	41	17,4	3,36	1,23
Ödüllendirileceğimi bilsem dil öğrenmeye daha büyük bir istekle sarılırım.	236	30	12,7	55	23,3	43	18,2	65	27,5	43	18,2	3,15	1,31
Çalıştığım materyalin çekici olması ve ilgi çekmesi önemlidir.	236	4	1,7	10	4,2	14	5,9	98	41,5	110	46,6	4,27	0,88
Birlikte dil öğrendiğim grubun istekliliği beni etkiler.	236	7	3	4	1,7	14	5,9	73	30,9	138	58,5	4,40	0,90
Beklentilerim doğrultusunda gerçekleşecek bir eğitim-öğretim süreci dil öğrenme konusundaki istekliliğimi artırır.	236	5	2,1	3	1,3	19	8,1	101	42,8	108	45,8	4,28	0,83
Öğrendiğim dili kullanacağımı bilmek beni daha da motive ediyor.	236	3	1,3	7	3	14	5,9	85	36	127	53,8	4,38	0,82

İletişim kurma ile ilgili 6 ve 7'inci maddeler de en yüksek ortalamaları alan maddeler arasındadır (4,42; 4,33). Bu maddelerde yabancı dil, insanlar arası iletişimde ve yazılı kaynakların anlaşılmasında kullanımı temel motivasyon kaynağı olarak görülmektedir. Ayrıca dilin kullanılabilceğini bilmek bir başka motivasyon kaynağı olarak 32'nci maddede ($\bar{x}=4,38$) yüksek bir ortalama ile ortaya çıkmıştır. Bu durum, iletişim kaynaklı motivasyonun da önemli olduğunu göstermektedir. Diğer maddelerde ise bunlara göre daha düşük ortalamalar gözlenmektedir. Bu maddeler incelendiğinde bunların Gardner ve Lambert'in yaptığı sınıflamadaki içsel nedenlere dayalı motivasyon kaynakları oldukları görülmektedir.

Bu durumda Türkiye'de yabancı dil öğrenen bireylerin içsel faktörlerden çok araçsal faktörler ve bütünleştirici faktörlere dayalı olarak motivasyon kaynakları ile güdülendikleri gözlenmektedir. Katılımcılar yabancı dil öğrenmeye dönük büyük bir isteğe sahiptirler ve yabancı dil bilmemeleri nedeniyle geçmişte herhangi bir sorun yaşamadıklarını ama yabancı dil öğrendikleri zaman bunun onlara birtakım avantajlar sağlayacağını düşünmektedirler. Bunların arasında toplumda ilgi görmek, iş bulabilmek, bilimsel anlamda daha rahat çalışmalar yapabilmek ve daha farklı kültürlerden insanlarla arkadaşlıklar kurabilmek sayılabilir. Katılımcıların büyük bir kısmı öğrenci olduğu için ve daha önceden yabancı dil öğrenme deneyimi yaşamadıkları için dil öğrenmede sorun yaşamadıklarını ve yaşamayacaklarını düşünmektedirler. Katılımcıların büyük bir kısmı dil öğrenmeye kendilerini uygun bir biçimde motive edecek bir kişi ile daha gayretli bir çalışma göstereceklerini ifade etmiştir.

Tablo 2. Yabancı Dil Öğreniminde Sınıf İçi Motivasyon Kaynakları Konusundaki Öğrenci Görüşleri

Sınıf İçi Motivasyon Kaynaklarına İlişkin Maddeler	N	1		2		3		4		5		$\bar{X}$	S
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Öğretmen çalışma konusunda öğrencilere yardım ve destek sağlıyor.	236	6	2,5	3	1,3	16	6,8	89	37,7	122	51,7	4,34	0,86
Öğretmen bu sınıfta çeşitli faaliyetler kullanarak öğretim gerçekleştiriyor.	236	7	3	15	6,4	30	12,7	93	39,4	91	38,6	4,04	1,01
Bu sınıfta gerçekleştirilen faaliyetler öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanmaya teşvik ediyor.	236	9	3,8	38	16,1	56	23,7	71	30,1	62	26,1	3,58	1,15
Bu sınıfta gerçekleştirilen faaliyetler öğrencilere ilginç gelmektedir.	236	10	4,2	35	14,8	74	31,4	72	30,5	45	19,1	3,45	1,08
Bu sınıfta öğrenciler grup içi çalışmalarda kendilerini rahat hissediyor.	236	5	2,1	16	6,8	39	16,5	102	43,2	74	31,4	3,94	0,97
Bu sınıfta öğrenciler verilen ödevlerin amacını anlıyor	236	11	4,7	29	12,3	53	22,5	77	32,6	66	28	3,66	1,14
Verilen ödevler gerçek yaşam durumları ile bağlantılıdır ve anlamlıdır.	236	10	4,2	21	8,9	66	28	84	35,6	55	23,3	3,64	1,06
Bu sınıfta öğrencilere bir şeyi öğrenmeleri için yeterince zaman veriliyor.	236	7	3	9	3,8	29	12,3	98	41,5	93	39,4	4,10	0,96

Tablo 2'de görüldüğü gibi sınıf içi etkinliklerde motivasyon kaynakları ile ilgili önermelerde öğretmenin sağladığı desteğe ilişkin olarak 37'nci madde en yüksek ortalamaya sahiptir (4,34). Bu da sınıf içi etkinliklerde öğretmenin motivasyon sağlamada önemli bir rol üstlendiğinin göstergesi olabilir. Sınıf ortamının ilginçliği ve faaliyetlerin çeşitliliğine ilişkin 36'nci madde ($\bar{x}=4,07$) ve 38'nci madde ($\bar{x}=4,04$) en yüksek ortalamalara sahip maddeler arasında yer almaktadır. Bu durumda sınıf içi etkinliklerin çeşitli ve öğrencinin isteğine

Tablo 3. Yabancı Dil Öğreniminde Karşılaşılan Motivasyon Sorunları Konusunda Öğrenci Görüşleri

Motivasyon Sorunlarına İlişkin Maddeler	N	1		2		3		4		5		$\bar{X}$	S
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Geçmişte karşılaştığım güçlükler yabancı dil öğrenememekten kaynaklanmaktadır.	236	46	19,5	86	36,4	32	13,6	40	16,9	32	13,6	2,68	1,32
Daha önce de yabancı dil öğrenmeyi denedim ama olmadı yine olmayacak.	236	120	50,8	80	33,9	22	9,3	10	4,2	4	1,7	1,72	0,92
Dil öğrenmek bir yetenek işidir ve bu bende çok sınırlı.	236	89	37,7	80	33,9	44	18,6	16	6,8	7	3	2,03	1,05
Alay ederler diye arkadaşlarımdan yabancı dil öğrendiğimi gizlemeye çalışıyorum.	236	191	80,9	37	15,7	1	0,4	2	0,8	5	2,1	1,27	0,71
Ailevi sorumluluklarım yüzünden dil öğrenmeye tam olarak eğilemiyorum.	236	122	51,7	73	30,9	13	5,5	20	8,5	8	3,4	1,80	1,08
Birkaç iyi sonuç elde etsem yabancı dil öğrenmeye daha büyük bir istekle sarılırım.	236	21	8,9	36	15,3	30	12,7	81	34,3	68	28,8	3,58	1,29
Yabancı dil öğrenemeyişimin nedeni yeterli çaba göstermememdir.	236	42	17,8	36	15,3	43	18,2	78	33,1	37	15,7	3,13	1,34
Yabancı dil öğrenmiyorum çünkü dil öğrenmeye çabalarken gerginleşiyorum ve unutkanlaşıyorum.	236	88	37,3	79	33,5	33	14	24	10	12	5,1	2,12	1,16
Yabancı dil öğrenmede işini severek yapan ve beni motive edebilecek bir kişi ile çalışmam istekliliğimi artırır.	236	4	1,7	7	3	7	3	63	26,7	155	65,7	4,51	0,83
Öğrendiğim dilin konuşulduğu ülke/ülkeleri sevmiyor olmam dil öğrenmemde benim için dezavantaj oluşturuyor.	236	111	47	77	32,6	20	8,5	20	8,5	8	3,4	1,88	1,09
Dil öğrenmeye karşı bir dirence sahip olduğumu ve bunu hiçbir zaman tam olarak öğrenemeyeceğimi düşünüyorum.	236	99	41,9	73	30,9	35	14,8	24	10,2	5	2,1	1,99	1,08
Dil öğrenirken karşılaştığım karmaşık dilsel durumlar beni yıldııyor.	236	50	21,2	69	29,2	54	22,9	49	20,1	14	5,9	2,61	1,19
Etkili öğrenme stratejileri konusunda hiçbir şey bilmediğim için dil öğrenmiyorum.	236	50	21,2	75	31,8	64	27,1	41	17,4	6	2,5	2,48	1,08
Dil öğrenmem konusunda benden beklenenler çok yüksek ve bu durum beni olumsuz yönde etkiliyor	236	37	15,7	73	30,9	53	22,5	53	22,5	20	8,5	2,77	1,20
Benimki dil öğrenmek değil sadece bazı şeyleri ezberlemek.	236	107	45,3	77	32,6	30	12,7	17	7,2	5	2,1	1,88	1,02
Öğrendiğim dili pratik yapabileceğim ortamların olmaması cesaretimi kırıyor.	236	22	9,3	46	19,5	40	16,9	83	35,2	45	19,1	3,35	1,25
İletişim kurduğum insanların yarattığı baskı dil öğrenmemi etkiliyor.	236	64	27,1	82	34,7	43	18,2	30	12,7	17	7,2	2,38	1,21

uygun olmasının motivasyonu sağlamada etkili faktörler oldukları söylenebilir. Öğrenmeye ilişkin yapılan araştırma sonuçları da bu görüşü desteklemektedir (Acat, 2002; Goodnough, 2001). Kullanılan materyal ve dil öğretiminin gerçekleştirildiği ortamın çekiciliğinin insanları olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Katılımcılar dil öğrenme konusunda hali hazırda yaptıkları çalışmanın amaçlarına dönük olduğunu ve bunun ezberci bir sistem olmadığını belirtmişlerdir. Burada etkili olan faktör katılımcıların özel yabancı dil merkezlerinde dil öğreniyor olmaları olabilir. Katılımcılar, içinde buldukları dil öğrenme gruplarındaki atmosfere ilişkin genelde olumlu görüş belirtirken, verilen ödevlerin doğası ve anlamına ilişkin bazı beklentilerin karşılanamadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi motivasyon sorunlarını ortaya koyma amacıyla kullanılan 16 önermeden en yüksek ortalamayı 19'ncü madde ($\bar{x}=3,58$) almıştır. Bu madde, yabancı dil öğrenmede iyi sonuç elde edememenin doğurduğu olumsuz etkiden kaynaklanan motivasyon sorunları ön plana çıkmaktadır. Yüksek ortalama ile diğer maddelerden farklılaşan 20'nci madde ($\bar{x}=3,13$) ve 34'ncü madde ($\bar{x}=3,35$) de yine başarılı olamama kaygısı ve başarılı olmak için gerekli ortamsal koşullara sahip olamama nedenlerine vurgu yapılmaktadır.

Orta düzeyde yüksek ortalamaya sahip 4. 28. ve 31'inci maddelerde benzer sorunlardan kaynaklı motivasyon sorunlarının varlığı gözlenmektedir. Yabancı dilde başarı beklentilerinin yüksek olması ve bu beklentilerin tam olarak gerçekleştirilemiyor olması, temel motivasyon sorunları olarak görülmektedir. Ortalaması düşük çıkan yani motivasyon sorunu olarak görülmeyen maddelerde ise (15 ve 18'nci maddeler) aile ve arkadaş çevresi kaynaklı motivasyon sorunları dile getirilmektedir. Bu maddelerde ortalamaların düşük çıkması, bunların birer motivasyon sorunu olarak görülmediklerini gösterir.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Yabancı Dil Öğrenimindeki Motivasyon Kaynakları ve Sorunlarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynaklarına ilişkin 19 maddenin ortalamaları cinsiyete göre karşılaştırıldığında görüşlerin 4 maddede 0,05 ve 0,01 düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur. Bu maddelerden birinci maddede “yabancı dili ilgi duyduğum için öğreniyorum” görüşü, kadınlar lehine farklı bulunmuştur. Bu durumda içsel ilginin kadınlar için daha baskın olduğu söylenebilir. Fark çıkan sekizinci maddede “yabancı dil öğrenmenin iş bulmada gelecekte kendilerine daha fazla yardımcı olacağı” yönündeki görüşe kadınlar erkeklere göre daha fazla katılmışlardır ($P<0,01$). Bu durumda kadınların iş bulma kaygısının dil öğrenme için bir motivasyon kaynağı olmada daha baskın olduğu söylenebilir. 24 ve 30'uncu maddelerde de 0,01 düzeyinde kadınlar lehine fark oluşmuştur.

Genel anlamda bakıldığında karşılaştırmalarda kadınlar lehine bir farkın çıkması bu kaynakların özellikle kadınlara hitap etmesi ile yorumlanabilir. Burada kadınların yabancı dil öğrenmeye erkeklerden daha fazla ilgi göstererek yaklaştıkları, erkek katılımcıların bunu ilgiden çok zorunlu oldukları için yaptıkları anlaşılmaktadır.

Yabancı dil öğreniminde karşılaşılan motivasyon sorunlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile yoklanmış, 5 maddede 0,05 ve 0,01 düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur. Bu maddelerin tamamında erkekler bayanlara göre daha yoğun motivasyon sorunları yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Kadınların dil öğrenme süreci sırasında karşılaşılan zorluklara daha pozitif baktıkları ve yaşanan sorunların onları etkilemediği görülmektedir.

Yabancı dil öğretimi yapılan sınıflardaki motivasyon kaynaklarına ilişkin 9 maddeden bir tanesinde bayanların lehine anlamlı fark çıkmıştır. Bu maddede bayanların sınıf içi etkinlikleri daha yeterli buldukları, erkekler kendilerine öğrenme için yeterince zaman verilmediği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin Eğitim Durumlarına Göre Yabancı Dil Öğrenimindeki Motivasyon Kaynakları ve Sorunlarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Üçüncü alt problemde yabancı dil öğrenen bireylerin motivasyon kaynakları ve motivasyon kaynaklı sorunların eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorulmakta idi. Bunun için Öğrenci Dil Motivasyon Anketinde yer alan 48 sorunun her birine verilen cevapların katılımcıların eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı varyans analizi tekniği ile sorgulanmıştır. Yapılan analizlerde motivasyon kaynakları olarak kabul edilen 19 maddeden yedi maddede 0,05 ve 0,01 düzeylerinde anlamlı fark ortaya çıkarken, diğerlerinde anlamlı fark bulunmamıştır. Motivasyon kaynaklarında fark çıkan 1, 2, 5, 6, 7 ve 17'nci maddelerde eğitim durumu düşük olanların lehine farklar gözükmemektedir. Eğitim durumu düşük olan bireylerin bu motivasyon kaynakları konusunda daha pozitif bir görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Motivasyon kaynakları içinde 10'uncu maddede eğitim durumu düşük olanların aleyhine bir fark söz konusudur. Bu madde "daha iyi ücret almak için yabancı dil öğreniyorum" şeklinde ifade edilmişti. Eğitim durumu düşük olan bireylerin henüz iş bulamamış olmaları bu maddeye olumsuz görüş bildirmelerine neden olmuş olabilir.

Sınıf içi motivasyon kaynaklarına ilişkin ifade edilen dokuz maddenin ikisinde eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklar bulunmuştur. Bu maddelerde orta düzeyde eğitime sahip olanların lehine farklar gözlenmektedir. Eğitim durumu yüksek olan grubun bu maddeye ilişkin görüşleri diğerlerinden daha düşüktür. Bu maddelerde öğretmen desteğinin vurgulandığı gözlenmektedir. Eğitim durumu yüksek olan

grupta öğretmen desteğinin daha yetersiz olduğu yönünde görüşlerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Yabancı dil öğrenmede öğrencilerin karşılaştıkları motivasyon sorunlarına ilişkin verilen 16 maddeye dönük olarak ortaya çıkan görüşlerin, eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonuçlarına bakıldığında beş maddede (4,18,20,21 ve 29'uncu maddeler) anlamlı farkların ortaya çıktığı görülmüştür. Diğer maddelerde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anlamlı fark çıkan maddelerin tamamında eğitim durumu düşük olan bireylerin aleyhine bir farklılaşma söz konusudur. Yani eğitim durumu düşük olan bireyler, eğitim durumları yüksek olan bireylere göre bu maddelerde ifade edilen sorunlardan daha az etkilenmektedir. Eğitim durumları yüksek olan bireyler, daha fazla motivasyon sorunu yaşamaktadır. Bu durum, eğitim düzeyi yükseldikçe farklı kaygı alanlarının ortaya çıkmasıyla yorumlanabilir. İş bulma, kariyer vb. konularda yabancı dilin bir sorun olarak ortaya çıkması, aşırı kaygı düzeyinden kaynaklanan motivasyon sorunlarına neden olmuş olabilir.

SONUÇLAR

1. Ortaya çıkan görüşlere göre yabancı dil öğrenmede Türkiye'de en önemli motivasyon kaynağı yabancı dil öğrenmenin gelecekte bireylere iş bulmada ve işte yükselmede destek sağlamasıdır.
2. Yabancı dilin insanlar arası iletişimde ve yazılı kaynakların anlaşılmasında kullanılabilmesi ikinci temel motivasyon kaynağı olarak görülmektedir.
3. İçsel nedenlere dayalı motivasyon kaynaklarına ilişkin görüş ortalamaları alt sıralarda kalmıştır. Türkiye'de yabancı dil öğrenen bireyler içsel faktörlerden çok araçsal faktörler ve bütünleştirici faktörlere dayalı olarak motivasyon kaynakları ile güdülenmektedirler.
4. Katılımcılar sınıf içi etkinliklerde öğretmenin motivasyon sağlamada önemli bir rol üstlendiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca sınıf içi etkinliklerin çeşitli ve öğrencinin isteğine uygun olmasının, kullanılan materyal ve dil öğretiminin gerçekleştirildiği ortamın çekiciliğinin motivasyonu sağlamada etkili faktörler olduğu ifade edilmiştir.
5. Görüşler arasında yabancı dil öğrenmede iyi sonuç elde edememenin doğurduğu olumsuz etkilerden kaynaklanan motivasyon sorunları ön plana çıkmaktadır. Yine başarılı olamama kaygısı ve başarılı olmak için gerekli

ortamsal koşullara sahip olamama nedenlerine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca yabancı dilde başarı beklentilerinin yüksek olması ve bu beklentilerin tam olarak gerçekleştirilemiyor olması, temel motivasyon sorunları olarak görülmektedir.

6. Ortalaması düşük çıkan maddeler de ise aile ve arkadaş çevresi kaynaklı motivasyon sorunları dile getirilmektedir.
7. Motivasyon kaynaklarını sorgulayan maddelerden dördünde cinsiyete göre anlamlı farklara ulaşılmıştır. Bunların tamamında kadınların lehine bir durum söz konusudur. Kadınlar yabancı dil öğrenmeye erkeklerden daha fazla ilgi göstermektedir.
8. Yabancı dil öğreniminde karşılaşılan motivasyon sorunlarına ilişkin sorulan 16 maddeye ilişkin görüşlerde cinsiyete göre farklılaşan beş madde bulunmuştur. Bu maddelerin tamamında erkekler, bayanlara göre daha yoğun motivasyon sorunları yaşadıklarını dile getirmişlerdir.
9. Motivasyon kaynakları olarak kabul edilen 19 maddenin yedisinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Motivasyon kaynaklarında fark çıkan 1, 2, 5, 6, 7 ve 17'nci maddelerde eğitim durumu düşük olanların lehine farklar gözükmemektedir.
10. Yabancı dil öğrenmede öğrencilerin karşılaştıkları motivasyon sorunlarına ilişkin ortaya çıkan görüşlerin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonuçlarına göre beş maddede anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Anlamlı fark çıkan maddelerin tamamında eğitim durumu düşük olan bireylerin aleyhine bir farklılaşma söz konusudur. Yani eğitim durumu düşük olan bireyler bu sorunlardan daha az etkilenmektedir.

ÖNERİLER

1. Verilecek dil eğitiminin kişilerin iş bulmaları ve işte yükselmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmesi gerekir.
2. Yabancı dilde sözlü ve yazılı iletişimi kolaylaştıracak çalışmalara ağırlık verilmelidir.

3. Yabancı dil eğitim hizmeti sunan kurumlar, başarısızlıklardan kaynaklanan sorunlar için profesyonel rehberlik hizmeti sunmalıdır.
4. Sınıf içi etkinliklerin çeşitli, kullanılan materyalin ve öğretimin ortamın ilgi çekici olması sağlanmalıdır.
5. Dil eğitiminde erkekler, dışsal motivasyon kaynakları ile bayanlar ise daha çok içsel motivasyon kaynaklarıyla güdülenmelidirler.
6. Eğitim durumu yüksek bireyler için motivasyon sorunlarını giderici önlemler alınmalı ve onlara destek sağlayabilecek yeterlilikte öğretmenler görevlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acat, B. (2000). **Dilin İşlevselliği Yaklaşımına Göre Düzenlenen Türkçe Eğitiminin Etkililiği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Acat, B. (2002). **Çoklu Zeka Kuramının Türkiye Koşullarında Öğrenme ve Öğretme Ortamlarının Planlanması ve Düzenlenmesinde Kullanılabilirliği**, Uluslararası Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Alexander, L. G. (1979). Sınıfta Yabancı Dil Öğrenimi **İzlem Dergisi**, Sayı: 3, 61-68.
- Başkan, Ö. (1978), Yüksek Öğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Saptamalar, **İzlem Dergisi**, Sayı : 1, 3-9.
- Bloom, B. (1979). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**; çev: Durmuş Ali Özçelik. Ankara: M.E.B.
- Chambers, G. (1994). A Snapshot in Motivation at 10+, 13+ and 16+. **Language Learning Journal**, 9: 14-18.
- Clark, A. & Trafford, J. (1996). Return to gender: boys' and girls' attitudes and achievements, **Language Learning Journal**, 14, 40-49.
- Demirel, Ö. (1993). **Yabancı Dil Öğretimi : İlkeler, Yöntemler, Teknikler**, Ankara: USEM Yay.
- Dilts, Robert, (1998). **Motivation**, <http://www.nlpu.com/Articles/artic17.htm>
- Dörnyei, Zoltán (1999). **Motivational Strategies in The Foreign Language Classroom**, <http://www.linguanet.org.uk/research/resfor3/dornyei2.htm>
- Dörnyei, Zoltán ve István Ottó. **Motivation in Action: A process model of L2 motivation**, <http://www.cilt.org.uk/research/resfor3/dornyei.htm>
- Erden, M. & Akman Y. (1997). **Eğitim Psikolojisi : Gelişim-Öğrenme-Öğretme**. İstanbul : Arkadaş.

- Gardner, R. C. (2001). **Language Learning motivation: the Student, the Teacher, and the Researcher**, <http://publish.uwo.ca/~gardner/>
- Gardner, R.C. & Lambert, W.E. (1972)., **Attitudes and Motivation in Second Language Learning** (Rowley, MA, Newbury House).
- Gardner, R.C. **Integrative Motivation: Past, Present, and Future**, <http://publish.uwo.ca/~gardner/GardnerPublicLecture1.pdf>
- Goodnough, K.(2001). Multiple Intelligences Theory : A Framework for Personalizing Science Curricula. **School Science ve Mathematics**. Cilt. 101, Sayı:4
- Li, Daguo, **Motivation in Second Language Acquisition in Chinese Research Students**, <http://www.linguanet.org.uk/research/resfor3/li.htm>
- Lumsden, L. S. (1994). Student Motivation to Learn. **ERIC Digest**, Sayı 92. ED370200
- Ngeow, Karen Yeok-Hwa (1998). **Motivation and Transfer in Language Learning**, <http://www.kidsource.com/education/motivation.lang.learn.html>
- Niederhauser, Janet S. (1997). **Motivating Learners**, <http://exchanges.state.gov/forum/vols/vol35/no1/p8.htm>.
- Özen, A. (1978). Yabancı Dil Öğretiminin Gerisindeki Sorunları, **İzlem Dergisi**. 1, 22-25.
- Pintrich, Paul R. ,(1996). **Motivation in Education : Theory, Research, and Applications** Dale H. Schunk. – Englewood Cliffs, N.J : Merrill.
- Senemoğlu, N. (1997). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**, Burdur.
- Sönmez, V. (2001). **Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı**, Ankara: Anı Yay.
- Sözer, E. (1974). Yabancı Dil Öğretimi ile İlgili Bir Takım Sorunlar, **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi** Cilt: 10, Sayı: 1, 443-449.
- Sözer, E.1984). Amerika Birleşik Devletleri'nde Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirme, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 131-146.
- Stipek, D. (1988). **Motivation to Learn: From Theory to Practice**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Ülsever, Ş. (1998). Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Değerlendirme **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt: 8, Sayı: 1-2, 161-167.
- Williams, M. & Burden, R.L. ,(1997). **Psychology for Language Teachers**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wright, Audrey L. ,(1976). İngilizce'nin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Başlıca İlkeler (çev: Bekir Özer). **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi** Cilt: 12, Sayı: 1, 478-486.
- Yaşar, Şefik ,(1992). Küçük Gruplarla Öğretim Yönteminin Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 5 (1-2) 69-77.